

Arviointikertomus vuodelta 2018

Tarkastuslautakunta Jyrkällä v. 2018

Arviointikertomus vuodelta 2018

Puheenjohtajan katsaus

Tarkastuslautakunnan puheenjohtajana on minulla ilo ja kunnia tuoda tässä arviointikertomuksen alussa esille monia onnistumisia viime vuodelta. Näiden joukossa on useita asioita, jotka ovat lähteneet liikkeelle yksittäisen kuntalaisen ideoista. Rohkaisen näitä kehittämisajatuksia edelleen tuomaan esille joko kuntalaisaloitteena, palautejärjestelmän tai luottamushenkilöiden kautta. Yhdessä olemme aina enemmän!

Seuraavassa muutamia esimerkkejä lyhyesti kuvattuina;

- Viskaritoiminta lähti liikkeelle valtuustoryhmän aloitteesta ja eteni pikaisesti käytännön tekemiseksi. Kunnan henkilöstö lähti rohkeasti toteuttamaan valtakunnallista pilotointia.
- Kuntosalin käyttömahdollisuus työeläkekortin omaavilla ilman maksua on innoittanut runsaan joukon mukaan hoitamaan omaa kuntoaan. Samalla reissulla voi haastaa tuoreimmat kuulumisetkin.
- Lukion kansainvälisen toiminnan kautta on usealle opiskelijalle auennut mahdollisuus vierailu maahan, jonka kieltä on opiskellut. Se saattoi olla ensimmäinen lentomatka, jonka sai kokea. Mikä onnistumisen tunne se on ollutkaan, kun opiskelija sai havaita, että hän pärjasi maan kielellä useassa tilanteessa.
- Kansalaisopiston monipuolinen kurssitarjonta mahdollistaa laajalle joukolle itsensä kehittämisen. Kurssitarjonta kattaa hyvin koko kunnan alueen.
- Sukevan aluelautakunta on tehnyt hyvää työtä alueen palvelutarjonnan eteen
- Arviointivuoden aikana saimme molemmilla kirkonkylillä käyttööme omatoimikirjaston. Se mahdollistaa aina vain laajemmin kirjaston palveluiden hyödyntämisen.
- Henkilöstön työtyytyväisyyskyselyn tuloksissa ilahduttavaa oli merkittävä sairaslomien väheneminen.
- Kunnanhallituksen puheenjohtajan yritysvierailut yhdessä muun kunnan johdon kanssa ovat oiva tapa saada ideoita ja palautetta yrittäjiltä.
- Kesällä 2018 toteutettu Sukeva-Sonkajärvi-Sukeva liikennekokeilu oli uusi, tuore avaus, joka mahdollisti asiointikäynnit Sonkajärven kirkonkylällä.
- Meillä on upeita ja ahkeria kyliä, jotka tekevät runsaasti yhteistyötä. Siitä hyötyy niin koko kuntamme kuin jokainen toimija.

Sonkajärven kunta sai erinomaisen huomionosoituksen 9.5.2019, kun Itä-Suomen Aluehallintovirasto palkitsi kuntamme ja SPR:n Sonkajärven osaston edistämistyöstään. Tunnuksukset myönnettiin osoituksena erittäin hyvin toteutuneesta yhteistyömallista kunnan, SPR:n Sonkajärven osaston, Ylä-Savon SOTE:n, Kunnanlääkäreiden ja kansalaisopiston kesken. Tämä kannustakoon meitä kaikkia pohtimaan yhteistyömalleja ennakkoluuottomasti.

Arviointikertomuksessa tarkastuslautakuntamme on paneutunut vuoden aikana niin kunnan, tytäryhtiöiden kuin keskeisten palvelutuottajien toimintaan ja talouteen. Kunta on kyennyt tarjoamaan hyvin meille palvelut. Viime vuoden talouden tulokseen vaikutti erittäin myönteisesti kaksi kertaluontoista tuloerää. Savon Voima/Holding Oy:n ja Verso Oy:n tulokset olivat merkittävät ja ovat nyt pesämunana tuleviin investointeihin.

Omasta puolestani haluan kiittää hyvästä yhteistyöstä lautakunnan kanssa ja lautakuntamme sisällä. Erityisen kiitoksen haluan antaa tilintarkastajallemme Pentti Tanskaselle hänen ammattitaidostaan.

Tarja Pirkkalainen
puheenjohtaja

1 Tarkastuslautakunnan tehtävä, kokoonpano ja työskentely

Sonkajärven kunnanvaltuusto on päätöksellään 19.6.2017 § 26 valinnut toimikaudekseen 1.6.2017-31.5.2021 tarkastuslautakunnan hallinnon ja talouden tarkastamista varten. Kunnanvaltuuston valitseman tarkastuslautakunnan tehtävänä on kuntalain 121 § mom. 4 mukaan valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on myös valvoa Kuntalain 84 § 2 momentissa tarkoitettuja kunnan luottamushenkilön ja viranhaltijan sidonnaisuusilmoituksia sekä saattaa ilmoitukset edelleen valtuuston tiedoksi.

Sonkajärven kunnanvaltuusto on päätöksellään 19.6.2017 § 26 valinnut tarkastuslautakuntaan jäsenet ja varajäsenet seuraavasti:

jäsen

Kalevi Tuovinen
Eila Leskinen
Ester Halonen
Tarja Pirkkalainen
Kari Vornanen

varajäsen

Kalle Kauppinen
Anneli Suutarinen
Maija Vainikainen
Laura Huttunen
Seppo Kainulainen

Kunnanvaltuusto valitsi puheenjohtajaksi Tarja Pirkkalaisen ja varapuheenjohtajaksi Ester Halosen.

Kuntalain mukaisesta tilintarkastuksesta on huolehtinut tilintarkastusyhteisö BDO Auditor Oy. Vastuunalaisena tilintarkastajana on toiminut HT - ja JHT -tilintarkastaja Pentti Tanskanen ja avustavana tarkastajana Eija Susitaival. Tarkastuslautakunnan sihteerinä on toiminut Pentti Tanskanen.

Arviointia varten lautakunta on hyväksynyt toimikaudekseen arviointisuunnitelman vuosittaisine painopistealueineen ja tarkemman työohjelman kutakin vuotta varten. Vuoden 2017 arviointikertomuksen jättämisen jälkeen tarkastuslautakunta on kokoontunut seitsemän kertaa.

Lautakunta on tavannut kunnanvaltuuston, kunnanhallituksen ja teknisen lautakunnan puheenjohtajat sekä johtavia viranhaltijoita ja kuullut heiltä katsaukset elinkeino- ja muista kunnan ja kuntakonsernin ajankohtaisista asioista sekä toiminnan ja talouden toteutumisesta. Lautakunta on kuullut tilapalvelun, vesilaitoksen, kansalaisopiston, kirjaston, koulutoimen ja varhaiskasvatuksen vastuuhenkilöitä. Lisäksi lautakunnan kuultavana on ollut Sonkakoti Oy:n toimitusjohtaja, Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän hyvinvointijohtaja ja hoito- ja hoivajohtaja sekä ammattijärjestöjen edustajat. Tarkastuslautakunta on tehnyt tutustumisvierailun Jyrkän Ruukintuvalle. Arvioinnin pohjana ovat lisäksi olleet jäsenten vuoden aikana tekemät käytännön havainnot eri lautakuntien alaisesta toiminnasta ja taloudesta.

Arviointikertomuksen laatimista varten lautakunta on tutustunut vuoden 2018 talousarvioon, hallintoelinten päätöksiin, kunnanhallituksen allekirjoittamaan tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen sekä henkilöstökertomukseen.

Tarkastuslautakunta on saanut selvitykset tilintarkastajan suorittamista tarkastuksista ja lautakunta on käsitellyt tilintarkastuskertomuksen.

Tarkastuslautakunta totesi lautakunnan jäsenten ja varajäsenten seuraavat esteellisydet:

- Tarja Pirkkalainen; Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän hallitus, jäsenyyden perusteella ja Ylä-Savon Vesi Oy:n hallitus, jäsenyyden perusteella
- Kari Vornanen; Ylä-Savon Jätehuolto Oy:n hallitus, jäsenyyden perusteella
- Seppo Kainulainen; teknisen lautakunnan alaiset asiat varajäsenyyden perusteella ja Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän ympäristölautakunta, jäsenyyden perusteella.

2 Edellisten vuosien arviointikertomusten johdosta tehtyjen toimenpiteiden arviointi

Kunnanvaltuusto on 11.6.2018 § 22 merkinnyt vuoden 2017 arviointikertomuksen tiedoksi ja pyytänyt kunnanhallitukselta selvitystä arviointikertomuksessa esitetyistä havainnoista. Kunnanvaltuusto on kokouksessaan 12.11.2018 § 41 merkinnyt tiedoksi kunnanhallituksen selvityksen.

Tarkastuslautakunta toteaa, että edellisten vuosien arviointikertomuksissa esitetyt havainnot on kunnanhallitus pääosin huomioinut kunnan toimintojen ja talouden suunnittelun ja toteutuksen ohjaamisessa. Tilinpäätösraportointia on vuoden 2018 tilinpäätöksessä lisätty ja parannettu mm. konsernin raportoinnin ja sisäisen valvonnan raportoinnin osalta. Toiminnallisten tavoitteiden rakennetta on kehitetty vuoden 2019 toiminta- ja taloussuunnitelmassa kuntastrategian toteuttamista tukeviksi. Arviointikertomuksissa esitettyä hulevesien suunnitelmia ei kuitenkaan vielä ole laadittu ja myös katujen PTS-peruskorjaussuunnittelu on toteuttamatta.

3 Arvio asetettujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta

3.1 Kuntastrategia 2017-2021

Sonkajärven kuntastrategian 2017-2021 tahtotilana on, että Sonkajärvi on ihmisille ja yrityksille viihtyisä, turvallinen ja elinvoimainen asuin- ja toimintaympäristö. Kuntastrategiassa on esitetty tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit jokaiselle menestystekijälle ja ne ovat kaikkia toimielimiä ja tulosalueita sitovia. Tavoitteita on asetettu elinkeinoelämän kehittämiseen, asumiseen ja ympäristöön, terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen, seutukunnalliseen yhteistyöhön/verkostokunnan rakentamiseen, tasapainoiseen kuntatalouteen sekä osaavaan ja motivoituneeseen henkilöstöön. Uusi kuntastrategia on tullut voimaan 1.1.2017. Toimielimet ja tulosalueet ovat esittäneet vuoden 2018 toimintasuunnitelmissaan strategian mukaisia tavoitteita ja selvittäneet toimintakertomuksessaan niiden toteutumista.

Tarkastuslautakunta toteaa, ettei tilinpäätösraportoinnissa ole esitetty kunnanhallituksen tiivistä, yleisluonteista yhteenvetoa kuntastrategiassa asetettujen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumisesta. Yhteenvedossa tulisi todeta, missä asioissa onnistuttiin ja missä tavoitteita ei saavutettu. Vuoden 2019 toiminta- ja taloussuunnitelmassa sitovat toiminnalliset tavoitteet perustuvat aikaisempia vuosia paremmin kuntastrategian tahtotilan toteuttamiseen.

3.2 Kunnanvaltuusto ja –hallitus

Yleishallinto

Yleishallinnon tehtävänä on vastata kunnan hallinnosta, talouden suunnittelusta ja seurannasta sekä kunnanvaltuuston ja –hallituksen päätösten valmistelusta ja toimeenpanosta. Kunnan kirjanpito, osto- ja myyntireskontran hoito, palkanlaskenta, henkilöstöpalvelut, ICT-palvelut, arkistonhoito ja asianhallinta sekä yhteispalvelu kuuluvat yleishallintoon.

Suunnitelmassa ollutta kunnan viestinnän onnistumisesta ei ole kerätty erillistä palautetta, mutta palautekanavan kautta tulleet palautteet on käsitelty. Yleishallinto on hoitanut tehtävänsä erittäin onnistuneesti. Tulosalue on toiminut talousarvion puitteissa.

Työllistäminen

Työllistämisen tulosalue tarjoaa nuorille ja pitkäaikaistyöttömille mahdollisuuksia työllistymiseen ja työelämään tai koulutukseen sijoittumiseen.

Työllisyystilanne on parantunut niin Sonkajärvellä kuin koko Pohjois-Savon alueella vuonna 2018. Työttömyysaste oli Sonkajärvellä 12,5 % kun se edellisenä vuotena oli 13,7 %. Myös pitkäaikais- ja nuorisotyöttömyys on vähentynyt. Työmarkkinatuen kuntaosuus oli 0,212 milj. euroa, kun se edellisenä vuotena oli 0,249 milj. euroa. Työpajalle työllistettyjä ja työpajatoiminnassa erilaisissa toimenpiteissä oli 43 henkilöä. Kunta on ollut mukana kahdessa eri työllisyysshankkeessa.

Nuorten ja pitkäaikaistyöttömien toimenpiteissä on onnistuttu ja kehitystä on tapahtunut parempaan suuntaan. Tulosalueen tulot ylittivät ja menot alittivat talousarvion.

Ruokapalvelut

Tulosalueen tavoitteena on valmistaa ravitsevaa, terveellistä ja taloudellisesti ruokaa sosiaali- ja terveystoimen ja kunnan sivistystoimen yksiköihin asiakkaiden erityistarpeet huomioiden.

Ateriasuoritteiden määrä, noin 225.000 suoritetta, on hieman kasvanut edellisestä vuodesta ja yksikköhinta 4,17 euroa/kpl on edellisen vuoden tasoa. Uudet hankintasopimukset, joissa on huomioitu lähiruuan ja paikallisten sopimusten mahdollisuus, ovat tulleet voimaan 1.5.2017 alkaen. Kunnan hankintaohje on vahvistettu kunnanvaltuustossa 17.12.2018.

Lähiruuan osuus elintarvikehankinnoista on 17,5 %. Tavoitteena ollutta lähi- ja kotimaisen ruoan käytön lisäämistä 2-5 % ei onnistuttu saavuttamaan, vaan lähiruuan käyttö on pysynyt ennallaan. Ruokapalvelut-tulosalue on muutoin toiminut talousarvion puitteissa ja tuloksellisesti. Suunnitelman mukaan terveyskeskuksen keittiötä ei peruskorjata, vaan toiminta henkilökuntineen siirtyy Mosaiikin keittiöön.

Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen

Palvelut hankitaan Ylä-Savon SOTE kuntayhtymältä.

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän 17,825 milj. euron maksuosuus alittui 0,460 milj. euroa ja olivat 0,132 milj. euroa (= 0,8 %) edellistä vuotta suuremmat. Talousarvion alitus johdettiin osittain kertaluonteisesta tuloerästä eli Verso Oy:n myynnistä, jossa Sonkajärven osuus oli 0,417 milj. euroa. Vastaavasti Koljonvirran sairaalan alaskirjaus heikensi tuloista 0,117 milj. euroa. KYS:n erikoissairaanhoidon menot 4,206 milj. euroa nousivat 0,382 milj. euroa eli 10 %.

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän toiminta on ollut taloudellista ja tuloksellista. Toimintakulut alittivat talousarvion. Tarkastuslautakunta toteaa, että vuoden 2017 tilinpäätösten mukaan Sonkajärven sosiaali- ja terveystoimen kustannukset olivat 4.287 euroa/asukas, kun keskiarvo Pohjois-Savon kunnissa oli 3.671 euroa/asukas. Kustannus oli 616 euroa/asukas eli noin 2,4 milj. euroa keskiarvoa korkeampi (vuoden 2018 vertailutiedot eivät ole vielä käytössä).

Erityisesti ero näkyy ikääntyneiden asumispalveluissa (tehostettu palveluasuminen), jossa Sonkajärven kustannukset olivat 843 euroa/asukas keskiarvon ollessa 468 euroa/asukas eli ero on noin 1,5 milj. euroa. Tehostetun palveluasumisen kustannukset olivat

neljänneksi korkeimmat Pohjois-Savossa. Ko. asiaa tulee selvittää yhdessä Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän kanssa.

Elinkeinojen kehittäminen

Tulosalueen tehtävänä on yritystoiminnan ja elinkeinoelämän edellytysten ja työpaikkojen turvaaminen.

Vuonna 2018 jatkettiin elinkeinotyöryhmän työskentelyä. Markkinointityöryhmä on koontunut säännöllisesti ja toteuttanut tapahtumien yhteismarkkinointia. Yritysvaikutusten arviointeja päätöksenteossa on tehty 17 kpl. Yrittäjien kanssa on järjestetty kaksi tapaamista. Yritysten lukumäärä 234 kpl on lähes sama kuin edellisenä vuotena.

Maaseutuhallinnon tehtäviä hoitaa Iisalmen kaupungin alaisuudessa toimiva yhteinen maaseutulautakunta, johon jokainen kunta on nimennyt kaksi jäsentä. Sen tehtävänä on myös maaseudun ja sen elinkeinojen kehittäminen.

Kunta on tiiviisti mukana Ylä-Savon ja Pohjois-Savon yhteistyössä. Ylä-Savon seutukunnan ja Sonkajärven kunnan väestön määrät sekä yritysten ja työpaikkojen lukumäärät vähenivät.

Kunnanhallituksen puheenjohtajan aloitteesta on yrittäjien kanssa tehtävää yhteistyötä parannettu lukuisilla yrityskäynneillä. Yrityskäyntien havainnot ja yhteenvedot tulee saattaa tiedoksi kunnanhallitukselle ja -valtuustolle. Toimintatapa tulee vakiinnuttaa.

Elinkeinotyöryhmän kokoonpanosta ja työskentelystä ei ole raportoitu tilinpäätöskertomuksessa. Myös elinkeinotyöryhmän ideoiden eteenpäin viennille tulee muodostaa oma toimintatapansa.

Palautteen kerääminen systemaattisesti myös luottamushenkilöiden kautta saattaisi tuoda kehittämismahdollisuuksia yrittäjien ja kunnan yhteistyön lisäämiseen.

Aluekehityssäätöön hallinnoiman Sonkajärven tuote- ja yrityskehitysrahaston pääoman käyttöä kunnan yritystoiminnan kehittämiseen tulee aktiivisemmin hyödyntää pienyritysten aloitus- ja kehittämispääomana.

Hankinnoissa tulee erityisesti ottaa huomioon paikallisen ja alueen tarjoamat palvelumahdollisuudet.

Matkailun ja vapaa-ajan kehittämiseen tulee panostaa yhdessä yrittäjien kanssa. Hyvässä esimerkkinä ovat Jyrkän ja Nurmiojen alueet sekä yhteistyö Iisalmi ja tienoot-brandin kanssa.

Positiivista viestintää ja kuntamarkkinointia tulee tehdä aktiivisemmin. Lautakunta suosittaa, että nuorisovaltuustolle annetaan tehtäväksi ideoita esim. hissipuhe tai vastaava.

Elinkeinotoimen määrärahat alittivat talousarvion.

Kunnanhallituksen ja -valtuuston määrärahat olivat 21,296 milj. euroa, jotka alittivat 0,722 milj. euroa. Alitus johtui lähinnä Sote-menoihin varattujen määrärahojen alittumisesta.

3.3 Sukevan aluelautakunta

Sukevan aluelautakunta turvaa yhteistyössä muiden lautakuntien kanssa kunnalliset lähipalvelut Sukevan alueen asukkaille sekä vahvistaa Sukevan alueen yhteisöllisyyttä. Kävijämäärä yhteispalvelupisteessä työpäivinä oli 70 henkilöä. Kuntosalin käyttäjiä oli 155. Alueella järjestettyihin tapahtumiin osallistui 6.000 henkilöä.

Yhteispalvelupisteen toimitilat ovat ajanmukaiset ja toimivat. Palvelupisteeseen on keskitetty kaikki olennaiset kuntalaisten tarvitsemat palvelut yhteen paikkaan (kunnan asiakaspalvelu, kirjasto, asiamiesposti, Kela, Matkahuolto, VR:n lippupalvelu, kalastusluvut, kunto- ja liikuntasalin varaukset). Pienellä panostuksella on saatu paljon hyvää palvelua ja positiivista asennetta. Toiminta on vakiintunut. Aluelautakunnan kautta ovat kuntalaiset päässeet myös vaikuttamaan yhteisiin asioihin.

Aluelautakunnan 0,138 milj. määrärahat hieman ylittyivät.

3.4 Sivistyslautakunta

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on järjestää ja kehittää lapsille turvallisia, monipuolisia ja yksilölliselle kehitykselle ja oppimiselle myönteisiä varhaiskasvatuspalveluja yhdessä vanhempien ja muiden lapsia ja lapsiperheitä tukevien tahojen kanssa.

Varhaiskasvatussuunnitelma on laadittu valtakunnallisten raamien mukaisesti ottaen huomioon paikallisuuden. Uudistuneessa varhaiskasvatuslaissa 1.9.2018 alkaen on painotus pedagogisessa osaamisessa ja opettajien määrän lisäämisessä. Tämä on huomioitu uusissa rekrytoinneissa. Perhepäivähoito vähenee lakiuudistuksen sekä perhepäivähoitajien eläköitymisen myötä. Esiopetusta järjestetään Rutakon ja Sukevan kouluilla. Lasten vuorohoito toimii molemmissa taajamissa.

Päiväkotihoidon hoitopäivät lisääntyivät ja perhepäivähoidon vähenivät. Päiväkotipaikkoja oli 104 ja perhepäivähoitopaikkoja 24. Esiopetuksessa oli lapsia 20, lisäksi koulujen yhteydessä toimivassa esiopetuksessa oli 21 lasta. Kotihoidon tuen piirissä oli 91 lasta.

Lasten hoitomuoto on toteutunut perheiden ensisijaisen tarpeen mukaan ja päivähoito on pystytty järjestämään nopeasti. Varhaiskasvatus otti hyvin haltuun Viskari-toiminnan kunnanvaltuuston päätöksen mukaisesti. Viskari-hankkeen eli maksuton 20 viikkotuntia varhaiskasvatusta 5-vuotiaille -hankkeen avulla varhaiskasvatus sai lapsia mukaan aiemman toiminnan ulkopuolelta.

Varhaiskasvatuksen määrärahat 1,624 milj. euroa ylittyivät 0,019 milj. eurolla.

Koulutoimi

Perusopetuksen tehtävänä on taata kaikille kunnassa asuville lapsille tasapuoliset ja suotuisat olosuhteet kasvuun, oppimiselle ja kehitykselle. Toisen asteen lukiokoulutuksen tarkoituksena on tarjota monipuoliset jatko-opintovalmiudet. Koulut toimivat kahdessa keskuksessa: Sonkajärven koulukeskuksessa ja Sukevan perhepalvelukeskuksessa. Tehtäviin kuuluvat myös koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta ja osa esiopetusta.

Perusopetusta järjestettiin kunnan kahdessa perusopetustoimipisteessä. Opiskelijat opiskelevat v. 2014 opetussuunnitelman perusteiden mukaan kaikilla luokka-asteilla. Esioppilaiden opetus toteutettiin syyslukukauden alusta koulujen yhteydessä sekä Sonkajärvellä että Sukevalla. Aamu- ja iltapäivätoiminta, mm. iltapäiväkerho ja koulujen kerhotoiminta, on järjestetty yhdessä alueen muiden toimijoiden kanssa. Kerhotoiminta erityisesti alakoulussa on monipuolista ja vaihtoehtoja on runsaasti. Huoltajien, varhaiskasvatuksen ja koulun välistä yhteistyötä on tehty aktiivisesti. Oppilashuollon palveluina järjesti Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä kuraattoritoimintaa sekä koulupsykologitoimintaa.

Lukio on tarjonnut laadukasta lähilukio-opetusta, joka hyödyntää nykyaikaisia opetusmetodeja, kuten etä- ja virtuaalioppimista. Lukion 1. vuosikurssille aloittavat opiskelijat saavat kannettavan tietokoneen opiskelijaetuutena.

Perusopetuksen kustannus oppilasta kohden nousi 9 % ja lukion kustannus oppilasta kohden aleni 20 %.

Tarkastuslautakunnan arvion mukaan kunnassa annettava opetus on monipuolista ja laadukasta. Ongelmakohtat on tunnistettu ja niihin on tartuttu asianmukaisesti. Perusopetuksen oppilaiden saama opetustuntimäärä on kuntien keskitasoa. Lukion vahvuutena on henkilökohtainen opintojen ohjaus pienissä opetusryhmissä. Lukiossa on hyvää kansainvälistä yhteistyötä, joka on tärkeää niin opiskelijoiden kuin henkilökunnankin näkökulmista.

Huolestuttavaa on opintojensa keskeyttäneiden määrä 5 % ikäluokasta ja Sukevan oppilasmäärän väheneminen.

Oppilasmäärän vähetessä koulutoimen rakenteita ja henkilöstön määrää tulee tarkastella monipuolisesti ja pitkällä tähtäimellä.

Koulutoimi alitti 4,140 milj. euron määrärahan 0,009 milj. eurolla.

Joukkoliikenne

Tavoitteena on järjestää kunnan alueella kattava ja kustannustehokas kuljetusverkosto yhteistyössä koulutoimen kuljetusten kanssa.

Palveluiden järjestämisessä tehtiin yhteistyötä ELY-keskuksen ja muiden verkostokuntien kanssa. Waltti-lippu on käytössä seudullisesti yhtenä lippumuotona. Seutulipun hinta on 65 euroa/asiakas/kk ja Waltti-lipun hinta vaihtelee vyöhykkeittäin.

Waltti-lipun käyttöön otolla tuetaan yhtä kuntastrategian keskeistä tavoitetta eli asumista. Pali-palveluliikenteen palvelutaso noudatti sama hyvää tasoa edellisvuosien tapaan.

Joukkoliikenteen määräraha 0,076 milj. euroa hieman alittui.

Vapaa sivistystoimi

Tulosalueeseen kuuluvat kansalaisopisto, kirjasto ja kulttuuritoimi.

Tavoitteena on järjestää kuntalaisille kattavat kirjastopalvelut sekä mahdollisuuksia omaehtoiseen opiskeluun ja kulttuurielämyksiin.

Kansalaisopiston oppituntien määrä oli 3.300 ja opiskelijoiden määrä 820, jotka määrät olivat lähes edellisen vuoden tasoa. Asiakastyytyväisyyskyselyn tulokset olivat hyviä. Terveyttä ja hyvinvointia käsitteleville luennoille osallistui yli 500 henkilöä.

Kirjasto toimii omatoimikirjasto-periaatteella. Lainausten ja kirjastokäyntien määrät olivat edellisen vuoden tasolla.

Kulttuuritapahtumia järjestettiin kahdeksan kappaletta. Museokäyntejä oli 5.000 Jyrkkäkosken ruukilla, pullomuseolla ja kotiseututalolla.

Vapaan sivistystoimen toiminnalliset tavoitteet saavutettiin pääosin suunnitellulla tavalla.

Kansalaisopiston monipuolinen ja kylille jalkautunut kohtuuhintainen kurssitarjonta ja omatoimikirjastojen toiminta palvelevat hyvin kuntalaisia ja edistävät kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia.

Kirjaston kotipalvelutoiminnan kehittäminen varmistaa erilaisten rajoitteiden omaaville kirjaston käytön. Lisäksi Celia-äänikirjapalvelu on saatu hyvin liikkeelle.

Vapaan sivistystoimen palvelut ovat monipuolisia ja kuntalaiset ovat aktiivisia palveluiden käyttäjiä.

Tulosalueen 0,734 milj. euron määrärahat ylittyivät 0,031 milj. euroa.

Nuoriso- ja liikuntatoimi

Nuorisotyön tavoitteena on järjestää nuorille mielekästä toimintaa ja tarjota mahdollisuus omaehtoiseen vapaa-ajan viettoon nuoriso- ja liikuntatiloissa. Toiminnan painopiste Sonkajärvellä on alle 20-vuotiaissa nuorissa ja etsivässä nuorisotyössä alle 29-vuotiaissa. Liikuntatoimen tehtävänä on ylläpitää kuntalaisille perusliikuntapalveluja, valvoa liikuntapaikkojen ja alueiden olosuhteita sekä edistää kuntalaisten liikunnallista ja terveellistä elämäntapaa.

Nuorisotilojen aukioloaikoja on säädetty nuorten toiveiden mukaisesti. Liikuntahallin käytössä on ollut havaittavissa lievää vähenemistä. Nuorisovaltuusto on nuorten oma, aktiivinen vaikuttajaryhmä.

Yhteistyötä tehdään seurakunnan, paikallisten seurojen ja yhdistysten sekä naapurikuntien kanssa.

Etsivän nuorisotyön keskeisin tehtävä on löytää palveluiden ulkopuolelle jäämässä ja mahdollisesti jo jääneet nuoret sekä ohjata nuoria elämänhallinnan kaikilla osa-alueilla.

Nuoriso- ja liikuntatoimen toiminnalliset ja määrälliset tavoitteet on saavutettu hyvin. Vuonna 2018 panostettiin Voimaa vanhuuteen -hankkeen kannustamana myös ikäihmisten liikuntaan ja esimerkiksi suosittuja uimareissuja lisälmen uimahalliin lisättiin. Ansioituneiden urheilijoiden palkitseminen on otettu uudelleen käyttöön. Etsivän nuorisotyön toiminta on monipuolista ja se tekee tiivistä yhteistyötä usean tahon kanssa, mm. oppilaitokset, sosiaalitoimi, terveydenhuolto, työpaja, Kela jne. Tässä tärkeässä tehtävässä on onnistuttu.

Nuorisovaltuuston roolia esimerkiksi lautakuntatyön kautta tulee korostaa. Sen kautta on mahdollista lisätä nuorten kiinnostusta jatkossa kunnan luottamushenkilötoimintaan.

Kuntosalimaksujen poistaminen eläkeläisille on otettu myönteisesti vastaan.

Tulosalueen määrärahat 0,382 milj. euroa ylittyivät 0,010 milj. euroa.

Sivistyslautakunnan 6,957 milj. euron määrärahat ylittyivät 0,049 milj. euroa.

3.5 Tekninen lautakunta

Tekninen toimi

Tekninen toimi tuottaa kuntalaisille teknisen toimen, tilapalvelun, liikenneväylien, ympäristö- ja viheralueiden sekä liikuntapaikkojen hoitopalvelut. Kiinnitimme huomiota teknisen lautakunnan poikkeuksellisen laajaan istuntokokoonpanoon.

Kunnalla on riittävästi asunto- ja yritystontteja. Asuntotontteja Sonkajärvellä 30 kpl ja Sukevalla 12 kpl. Yritystontteja Sonkajärvi 10 kpl ja Sukeva 2 kpl. Katuväläistuksen uusiminen Led-valaisimilla on toteutunut vuoden 2018 aikana. Sukevan osayleiskaavan päivitystyö on käynnistetty.

Investointeja on toteutettu investointisuunnitelman mukaisesti. Kiinteistökohtaiset huoltokirjat on laadittu 80 %:lle kiinteistöistä.

Alkupalvi 2018 oli lumisateinen ja sääolosuhteet pysyivät talvisina aina huhtikuun loppuun saakka. Vaikka sääolosuhteet olivat vaativat, katujen talvikunnossapito pidettiin hyvällä hoitotasolla.

Kesän kuivuus säästi hulevesien pumppauskustannuksia merkittävästi.

Volokinpolun retkeilyreittiä on kunnostettu korjaamalla puusiltoja vesistöjen yhteydessä sekä uusimalla huonokuntoisia pitkospuuosuuksia. Leikkipuistoille ja lähiliikuntapaikoille tehtiin vuositarkastukset keväällä 2018.

Tekniset toiminnan toiminnalliset tavoitteet ovat toteutuneet pääosin suunnitellulla tavalla. Maanrakennusurakoitten osalta tulee laadun seuranta ja suunnitelmien noudattamista edelleen kehittää. Tonttitarjonta on riittävää ja monipuolista. Katujen kunnossapitokustannukset toteutuivat tavoitetta alhaisemmalla tasolla. Ympäristö- ja viheralueita on kunnostettu ja näin parannettu asuinympäristön viihtyisyyttä. Kiinteistönhoidon osalta tulee harkita yhteistyön lisäämistä Sonkakoti Oy:n kanssa.

Vesihuoltolaitos

Keskeisenä tavoitteena on laadukkaan talousveden toimittaminen ja jäteveden käsittelystä huolehtiminen laatuvaatimusten mukaisesti.

Vesihuoltolaitosten toiminta-alueiden varustaminen valvonta- ja ohjausautomaatiolla laajenee portaittain. Automaatiolaitteiden saneerausta toteutetaan Sukevan jätevesipuhdistamolla ja Jyrkän jätevesipuhdistamolla. Molempien taajamien haja-asutusalueen jätevesipumppaamoita liitetään käytössä olevaan vesihuoltoautomaatioon vaiheittain.

Vuotovesisuunnitelman mukaiset toimenpiteet on käynnistetty ja niiden toteutusta jatketaan vuosina 2018-2021. Sonkajärven taajaman vesihuoltoviemäriverkoston vuotovesitutkimuksia on jatkettu taajaman etelä-itäosan alueelta. Koivukujan ja Kuusikujan vesihuollon linjasaneeraukset saatiin pääosin valmiiksi. Nurmetus- ja viimeistelytyöt jäivät keväälle 2019. Lupaehtoien vastaisia poikkeamia jäteveden käsittelyssä ei ollut.

Puhtaan veden toimitus ja jäteveden käsittely on ollut moitteetonta vuonna 2018. Puhdastaan veden saanti kaikissa tilanteissa on turvattu, esimerkiksi Sukevan alueen varajärjestelmän järjestäminen.

Yhteistyötä naapurikuntien kanssa ja/tai Ylä-Savon Vesi Oy:n kanssa tulee harkita. Vesihuoltolaitos toimii kevyellä organisaatiolla ja on siten erittäin haavoittuvainen pienissäkin poikkeustilanteissa. Pieni henkilöstömäärä ja mahdolliset sairauslomamat ovat merkittäviä riskitekijöitä. Myös vesilaitoksen yhtiöittämisestä tulee harkita.

Vesihuoltolaitoksen taloudellinen toiminta on ollut tappiollista useana vuotena. Taksoja korotettiin vuoden 2018 alusta alkaen 15 % ja tappio pieneni edellisiin vuosiin verrattuna, mutta oli noin 159.000 euroa. Tappioita on yhteensä vuoden 2018 tilinpäätöksessä 2,308 milj. euroa. Taksoja korotetaan edelleen myös tulevina vuosina ja näin pyritään suunnitelmallisesti pääsemään kustannusvastaavaan toimintaan.

Rakennusvalvonta

Tehtävänä on huolehtia maankäyttö- ja rakennuslain mukaisista rakennusvalvontatoimien viranomaistehtävistä.

Lupien käsittely on tapahtunut tavoitellussa määräajassa. Lupahakemusten määrä on vähentynyt edellisestä vuodesta.

Rakennusvalvonnan tehtävien hoitoa yhdessä naapurikuntien kanssa tulee harkita.

Määrärahat 0,134 milj. euroa alittuivat.

Palo-, pelastus- ja suojelutyö

Tehtävistä huolehtii Kuopion kaupungin hallinnoima Pohjois-Savon Pelastuslaitos.

Tulosalue ei ole esittänyt talousarviossa toiminnallisia tai määrällisiä tavoitteita. Vuoden 2018 keskeisiä toimintoja on tuotu esille tilinpäätöksissä.

Tulosalueen määrärahat 0,387 milj. euroa ylittyivät hieman.

Teknisen lautakunnan 4,082 milj. euron määrärahat ylittyivät 0,136 milj. euroa.

3.6 Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Käyttötalous

Alkuperäisessä talousarviossa ennakoitiin tilikauden tulokseksi 0,177 milj. euroa ja tilinpäätöksen mukaan tulos oli 0,684 milj. euroa. Olennaisimmat erot talousarvioon nähden olivat seuraavat: Toimintatuotot ylittivät 0,212 milj. euroa ja verotulot alittivat 0,471 milj. euroa tuloarvion. Lisäksi tulokseen vaikuttivat kertaluonteiset tuloerät eli muut rahoitustulot (Savon Voima/Holding Oy) ylitti tuloarvion 0,419 milj. euroa ja Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän nettovarallisuuden (Verso Oy) myynnistä saadut tulot 0,300 milj. euroa.

Toimintakulut 29,852 milj. euroa olivat 0,473 milj. euroa edellistä vuotta suuremmat. Toimintatuotot 3,524 milj. euroa ja valtionosuudet 15,656 milj. euroa olivat lähes samat kuin edellisenä vuotena. Verotulot 12,220 milj. euroa olivat 0,720 milj. euroa edellistä vuotta pienemmät.

Olennaisia kunnanvaltuustoon nähden sitovien määrärahojen ylityksiä oli vain teknisellä lautakunnalla 0,136 milj. euroa.

Tarkastuslautakunta toteaa, että tilikauden taloudellinen tulos oli ennakoitua parempi ja tilikauden ylijäämäksi muodostui varausten lisäyksen jälkeen 0,106 milj. euroa. Toimieliimet eivät ylittäneet olennaisesti myönnettyjä määrärahoja.

Taseessa on kertynyttä ylijäämää 2,921 milj. euroa. Velkamäärä asukasta kohden on maan keskiarvon suuruinen eli 2.656 euroa ja konsernin velkamäärä 5.620 euroa on alle keskiarvon. Omavaraisuusaste on 52,3 %, joka on lähes kuntien keskiarvon mukainen. Maksuvalmius on heikko, kassan riittävyys 12 päivää.

Investoinnit

Investointeihin oli varattu 1,886 milj. euroa ja toteutuneet investointimenot olivat 1,561 milj. euroa. Suurimpia yksittäisiä investointihankkeita olivat Kipinän sprinkleri, Ivi-järjestelmä ja palo-ovat 0,244 milj. euroa, Sukevan kyläkeskuksen katto 0,244 milj. euroa, Tuulikanteleen saneeraus 0,160 milj. euroa sekä vesilaitoksen rakennushankkeet 0,181 milj. euroa.

Investointihankkeet on toteutettu investointisuunnitelman mukaisina eikä olennaisia määrärahojen ylityksiä yksittäisten hankkeiden osalta tapahtunut. Investointihankkeiden määrärahojen sitovuustasoa tulee harkita esimerkiksi määrittelemällä yksittäisen hankkeen sitovuustaso kunnanvaltuustoon ja teknillisen lautakuntaan nähden euromääräiseksi. Hankkeita tulee käsitellä yhtenä kokonaisuutena.

4 Tytäryhtiöt

Sonkakoti Oy

Yhtiöllä on hallinnassaan 295 vuokra-asuntoa, joista 80 % sijaitsee Sonkajärven taajamassa ja loput Sukevan taajamassa. Asuinrakennuksia on 52 kpl. Kunta omistaa yhtiön 100 %:sti.

Yhtiön toimintaa on ohjattu ja johdettu tuloksellisesti. Keskivuokra 8,16 euroa/m²/kk on kilpailukykyinen. Käyttöaste on hyvä 98 %. Saatavien perintä on hallinnassa, saatavat ovat vain 0,8 % liikevaihdosta.

Yhtiön poistosuunnitelma on yhteneväinen kunnan poistosuunnitelman kanssa. Kunnan hankintaohje on päivitetty vuoden 2018 aikana, myös tytäryhtiöiden tulee sitä noudattaa.

Sonkajärven Virastokeskus Oy

Yhtiö omistaa ja hallitsee virastotalorakennusta. Kunnan omistusosuus on 90,22 %.

Sonkajärven kunnanvaltuusto on pyytänyt Sonkajärven Virastokeskus Oy:tä valmistelemaan yhtiön ja rakennuksen purkamista. Purkaminen on tarkoitus toteuttaa vuonna 2020.

Aluekehityssäätiö ja Aluepro Oy

Säätiön toiminta on siirretty säätiön tytäryhtiö Aluepro Oy:lle. Aluepro Oy:n toiminta on lähinnä aluekoulutuksen järjestämistä. Säätiö hallinnoi edelleen Ylä-Savon Instituuttirahastoa ja Sonkajärven tuote- ja yrityskehitysrahastoa.

Konsernin liikevaihto oli vuonna 2018 noin 0,402 milj. euroa.

5 Henkilöstö

Valtuusto on hyväksynyt 10.11.2014 päivitetyn henkilöstöohjelman. Sen avulla pyritään kuntaan luomaan perusta yhteisiä suuntaviivoja noudattavalle henkilöstöpolitiikalle. Henkilöstön määrä on 155, joista vakinaisia on 126 henkilöä. Eniten henkilöstöä on sivistyslautakunnan alaisuudessa 92 henkilöä.

Henkilöstön keski-ikä on 49 vuotta. Vuonna 2018 jäi eläkkeelle viisi henkilöä. Eläkepoistuma-arvio vuosina 2019-2023 on 30 % henkilöstöstä. Sairauspoissaolo-% on 3,8 %. Vuonna 2017 oli sairauspoissaolojen määrä 5,1 %. Sairauspoissaolopäiviä henkilöä kohden oli 9,6 päivää.

Työterveyspalvelut on ostettu Suomen Terveystalo Oy:ltä. Vuonna 2018 tehdyn työtyytyväisyyskyselyn mukaan työmotivaation, työn mielekkyyden ja oma-aloitteisuuden työntekijät kokivat, arvoasteikolla 1-10, keskiarvoksi 8,3. Työilmapiiri sai keskiarvon 7,9, kun se edellisellä kerralla oli 8,2. Palkkaus arvioitiin heikommaksi, keskiarvo 6,2, kun se edellisellä kerralla oli 6,3.

Sairauspoissaolojen määrä on vähentynyt edellisestä vuodesta huomattavasti eli 33 %. Varhe-maksut nousivat edellisestä vuodesta.

Kuntastrategia sekä henkilöstöstrategia- ja politiikka tulee "jalkauttaa" palveluyksiköihin niin, että kaikki tiedostavat, mihin kunnassa pyritään. Kehityskeskustelut ja työpaikkakokousten pitämiset tulee olla säännönmukaisia. Henkilökunnan edustusta kunnan johtoryhmässä tulee harkita.

Henkilöstöä koskevissa ongelmatilanteissa tulee rohkeasti käyttää työnohjausta ja työterveyshuollon palveluita.

6 Sisäinen valvonta ja riskien hallinta

Toimintakertomuksessa on kerrottu, miten riskien hallinta ja siihen liittyvä sisäinen valvonta on kunnassa järjestetty.

Merkittävimpänä riskeinä on todettu, kun sote- ja maakuntauudistus ei toteutunut, valinnanvapauskokeilun päättymisen. Kokeilun päätyttyä, siirtyvät asiakkaat yksityisiltä toimijoilta takaisin Ylä-Savon SOTE kuntayhtymään. Tämä muodostaa kuntayhtymän ja kunnan näkökulmasta sekä toiminnallisen että taloudellisen riskin.

Lisäksi riskinä on todettu lainamäärän kasvu, joka kaventaa kunnan taloudellista liikkumavaraa.

Kunnalle on laadittu vuoden 2018 aikana uusi riskienhallintaohje ja -ohjelma, joiden avulla toimielimet ja tulosalueet jatkossa tunnistavat, hallinnoivat ja raportoivat riskejään ja sisäisen valvonnan tilaa. Toimintakertomuksessa on selvitetty tätä kunnan uutta riskien hallintaprosessia sekä raportoitu hyvin riskien hallinnasta ja sisäisestä valvonnasta.

7 Yhteenveto

Tarkastuslautakunta on saanut luottamushenkilöiltä ja viranhaltijoilta sidonnaisuusilmoitukset ja antanut ne tiedoksi kunnanvaltuustolle. Kunnanvaltuusto on merkinnyt päivitettyä sidonnaisuusilmoitukset tiedoksi kokouksessaan 25.2.2019/10 §.

Tarkastuslautakunta toteaa, että kunnan hallintoa ja taloutta on ohjattu ja johdettu kunnanvaltuuston hyväksymien strategialinjausten sekä vuoden 2018 toiminta- ja taloussuunnitelman mukaisesti. Talouden vakaana pitämisessä on onnistuttu ja tilikauden taloudellinen tulos oli hyvä. Taseessa on ylijäämiä yhteensä 2,921 milj. euroa.

Toiminnalliset tavoitteet saavutettiin olennaisilta osiltaan. Taloudenhoidossa on noudatettu kunnanvaltuuston vahvistamaa talousarviota. Olennaisia sitovien toimintamenojen ylityksiä ei ollut. Ulkoiset toimintakulut nousivat edelliseen vuoteen verrattuna 1,6 %.

Taloussuunnitelman 2019-2021 mukaiset nettoinvestoinnit ovat 5,7 milj. euroa, jotka joudutaan rahoittamaan velkarahalla. Tarkastuslautakunta on huolestunut velkamäärän kasvusta. Velkamäärä asukasta kohden nousee 2.600 eurosta 4.100 euroon. Mikäli korkotaso nousee olennaisesti, aiheuttaa se vaikeuksia talouden pitämisessä tasapainossa.

Lisäksi riskinä on kiinteistöjen ja infran korjausvelka ja sen hoitaminen. Ottaen huomioon kunnan merkittävän korjausvelan ja tulevat suuret investoinnit, tulee tilaselvitys saattaa loppuun ja hyödyntää sitä investoinneista päätettäessä. Jatkossa oikein käytettynä, tilaselvitys helpottaa investointien suunnittelua ja kiinteistöjen käyttötarpeen määrittelyä.

Koko konsernin velkamäärä nousee lisäksi Sonkakoti Oy:n rakennuttaman kunnantalon lainoituksen ja virastotalon purun sekä siihen liittyvien muiden kulujen osalta.

Kunnan vuokravastuu Sonkakoti Oy:n vuokran osalta nousi 1,9 M €. Kunnan suorat lainatakat kohosivat yhteensä 1,8 M €, ja olivat kaikkiaan yhteensä 4,6 M €.

Omistajaohjauksessa tulee pohtia maakunnan suurten sosiaali- ja terveystoimen investointien vaikutusta pitkällä aikavälillä Sonkajärven kunnan toimintoihin ja talouteen sekä kunnan omiin rakennushanke-suunnitelmiin mm. terveyskeskuksen peruskorjaus.

Sisäisessä valvonnassa tulee kiinnittää huomiota kiinteistö- ja maakauppojen kauppaehtojen toteutumiseen. Tonttikauppojen toteutumisesta ja ehtojen noudattamisesta tulee raportoida kunnanvaltuustolle vuosittain.

Kunnan edellytykset selviytyä tulevien vuosien haasteista vaatii erityisesti panostusta markkinointiin kunnan imagon nostamiseksi yritysystävällisenä kuntana sekä viihtyisänä ja turvallisena asuinkuntana. Resurssien vähentyessä tulee kunnan tiivistää entisestään yhteistyötä naapurikuntien kanssa. Tulee pohtia mm. yhteisen teknisen toimen huoltoyhtiön perustamista muiden kuntien kanssa.

Tarkastuslautakunta kiittää kunnan ja kuntakonsernin luottamushenkilöitä ja henkilöstöä erittäin hyvin suoritetusta ja ansiokkaasta työstä kuntalaisten hyväksi.

Sonkajärvi 29.5.2019

Tarja Pirkkalainen
Puheenjohtaja

Eila Leskinen
Jäsen

Kari Vornanen
Jäsen

Ester Halonen
Varapuheenjohtaja

Kalevi Tuovinen
Jäsen